

Гліопол Інна Михайлівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Останні важкі роки, що переживає наша країна, призвели до необхідності оптимізувати судочинство та забезпечити безпечний розгляд справ у судах будь-якої інстанції. Спочатку законодавця на це спонукала епідемія коронавірусної інфекції, тепер же до нас увірвалася війна. Тож було необхідно запровадити певні особливості у судових процесах всіх видів судочинства та в різних інстанціях. У період введення воєнного стану на території нашої держави, фактично кожна галузь життя зазнала певних змін. Судочинство, зокрема й апеляційне провадження така участь теж не оминула, хоча до цивільного процесуального законодавства жодних змін, щодо впливу воєнного стану на судочинство не було внесено. Однак, враховуючи усю тяжкість ситуації, необхідно зазначити що, в першу чергу, всі існуючі законодавчі зміни націлені на забезпечення захисту та безпеки судового процесу.

Почнемо з того, що Верховна Рада України 03.03.2022 р. внесла деякі зміни у Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Тепер для забезпечення функціонування судової влади у разі виникнення надзвичайних, небезпечних обставин, у наслідок чого неможливе здійснення судом правосуддя, запроваджено механізм змінення територіальної підсудності судових справ. Таке рішення ухвалюється Вищою радою правосуддя за розпорядженням Голови Верховного Суду [1]. Підказкою, щодо того куди звертатись у такому разі, служить інтерактивна мапа, що періодично оновлюється на веб-ресурсі Верховного Суду.

З введенням воєнного стану також з'явилася інформація щодо особливого режиму роботи суду. Було рекомендовано суддям відкласти в межах процесуальних строків розгляд справ у відкритих судових засіданнях; учасникам

судового процесу утриматися від відвідування суду та реалізовувати свої процесуальні права й обов'язки з використанням засобів електронного зв'язку.

Наступні зміни Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачають запровадження додаткового способу повідомлення учасників судового процесу про розгляд справи та інформування питань стосовно їх справи з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, в тому числі з використанням мобільного за стосунку Порталу «Дія», а також отримання через цей додаток в електронній формі судового рішення по справі та виконавчого документа, виданих у формі електронного документа [2].

Крім того, також варто зазначити, що вказаними змінами було введено можливість дистанційного проведення зборів суддів у режимі відеоконференції під час дії воєнного чи надзвичайного стану, а також під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), однак на таких зборах не можна вирішувати питання, що передбачають таємницю голосування [2].

Отже, подати до суду позови, апеляційні та касаційні скарги, заяви тощо можна поштою (в тих регіонах, де це є можливим) або електронною поштою, через підсистему ЄСІТС «Електронний суд», однак для цього слід оформити кваліфікований електронний підпис (КЕП). Державна судова адміністрація також повідомила про новий функціонал – КЕП «Дія. Підпис», що дозволить підписувати документи для подачі матеріалів до суду за допомогою вказаної підсистеми. Цей функціонал дає можливість громадянам, в тому числі які вимушено покинули територію країни й не мають можливості отримати КЕП від атестованих в Україні АЦСК, зареєструватися в підсистемі «Електронний суд» та отримати доступ до правосуддя.

Стає актуальним принцип процесуальної економії, який дозволяє значно спростити процес завдяки заміні на більш економні процесуальні засоби, які все ж гарантують належне здійснення правосуддя. В апеляційному провадженні цей принцип реалізовується через можливість приєднання до апеляційної скарги; надання права на апеляційне оскарження судового рішення особі, яка не була

учасником справи у суді першої інстанції, у разі якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки; скасування судового рішення та направлення справи для розгляду до іншого суду за встановленою підсудністю тощо. Доцільно буде дотримуватися принципу процесуальної економії в даних умовах, розширювати його через внесення змін до законодавства аби в суді апеляційної інстанції більшість справ у цей період розглядалося в письмовому провадженні [3, с. 19].

Не можна оминати також й спробу все ж таки, оновити процесуальне законодавство, вирішуючи більшість актуальних проблем, що виникають під час розгляду справ у судах під час дії воєнного стану. Однак, проєкт Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану)» № 7316 від 26.04.2022 р. не було прийнято Верховною радою України з причин недосконалості правового регулювання, адже усі зміни не містили вказівки на те, що змінений порядок розгляду справ діятиме виключно під час дії воєнного або надзвичайного стану та не вирішували питання порядку розгляду справ після закінчення дії або скасування воєнного чи надзвичайного стану.

Потреба у діджиталізації судочинства виникла задовго до карантину та запровадження воєнного стану, що було спричинено суспільною необхідністю, розвитком державності та оновленням цивільного процесуального законодавства у 2017 році.

17.08.2021 р. рішенням Вищої Ради правосуддя було затверджено «Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи». Вказаним положенням визначено порядок функціонування в судах та органах системи правосуддя таких окремих підсистем, як: «Електронний суд», «Електронний кабінет», відеоконференцзв'язку. Вдосконалення цивільного судочинства за допомогою використання підсистем (модулів) ЄСІТС відіграє важливу роль, адже показало

свою ефективність та подекуди необхідність в умовах карантину. Тобто, суди мали можливість здійснювати розгляд справ дистанційно в режимі реального часу в мережі Інтернет, з проведенням їх онлайн-трансляцій, а також у режимі відеоконференцій, шляхом трансляції між різними залами судового засідання [4, с. 40].

Саме тому, ці зміни стали у нагоді також й під час дії воєнного стану. Тож, роблячи підсумки, можна наголосити на тому, що суттєвих змін із запровадженням воєнного стану апеляційне повноваження не зазнало, адже була модернізація саме процесу вирішення справ, удосконалення процедури розгляду та найголовніше – забезпечення безпечного проведення усіх процедур розгляду цивільних справ у судах, з урахуванням принципу інстанційності.

Список використаних джерел:

1. Про внесення зміни до частини сьомої статті 147 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо визначення територіальної підсудності судових справ : Закон України від 03.03.2022 р. № 2112-IX.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#n2>

2. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо додаткових способів інформування про судові справи та проведення зборів суддів в умовах воєнного чи надзвичайного стану : Закон України від 27.07.2022 р. № 2461-IX.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2461-20#n2>

3. Луспенник Д.Д. Цивільний процес в умовах воєнного стану.Вебінар, Безоплатна правова допомога м. Київ, 17 червня 2022 року. – 72 с. URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/2022_06_21_prezent_L.pdf

4. Іліопол І.М.Розвиток інституту апеляційного перегляду судових рішень у цивільному судочинстві в цифрову еру України : Захист прав людини у цивільномусудочинстві : матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. д.ю.н.,

професора Н.Ю. Голубєвої. – Одеса : Фенікс, 2021. – С. 39-42. URL:
<https://scholar.google.com.ua/citations?user=bQNSWIMAAAAAJ&hl=uk>

Московчук Дмитро Олександрович
асистент кафедри цивільного процесу,
заступник декана факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПИТАННЯ ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ РЕСПУБЛІКИ УЗБЕКИСТАН

В Республіці Узбекистані (далі – Узбекистан) Цивільний процесуальний кодекс (далі - ЦПК Узбекистану) [1] передбачає повну електронну подачу справ до судів[2]. Електронне формування справ не тільки скорочує фізичну працю, але й значно спрощує процесуальні завдання, такі як зберігання справ, їх направлення до вищих судів, ознайомлення сторін із матеріалами справи та їх копіювання.

Незважаючи на те, що ЦПК Узбекистану передбачає повну електронну подачу справ до суду, сторони досі не запровадили практику подання таких доказів саме до суду [3].

Хоча наукові визначення поняття доказів у цивільному процесуальному праві Узбекистану розроблені, концептуальні погляди на поняття електронних доказів та їх процесуальні аспекти в цивільному процесуальному праві не розроблені, як у деяких західних країнах, де під виглядом «електронних доказів», «цифрових доказів» і «комп'ютерних доказів» використовується новий тип інформації, створеної, переданої та обробленої за допомогою комп'ютера. На думку більшості адвокатів Узбекистану, комп'ютерні докази є окремим видом доказів, у тому числі електронних.

Спектр електронних доказів настільки великий, що електронні докази можуть являти собою поєднання як письмових, матеріальних, так і усних доказів, і їх необхідно досліджувати та оцінювати будь-якими технічними засобами.